

СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

СТАВОВИ ВЕЗАНИ ЗА ПРОПИСЕ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПОСЛОВАЊЕ БАНАКА

I. Закон о банкама („Сл. гласник РС“ 107/05 и 91/10) – у даљем тексту Закон

1. Чланом 124. став 2. Закона прописано је да **подређена друштва** банке могу бити само лица у финансијском сектору. Чланом 2. став 17. истог Закона, утврђено је да је, подређено друштво правног лица зависно или придружено друштво тог лица. Сходно наведеном, не постоји законска могућност да банка као једини оснивач, оснује друштво које није лице у финансијском сектору.

2. Чланом 37. Закона, прописано је, да банка у свом пословању не може **лицу повезаном с банком** одобрити услове који су повољнији од услова одобрених другим лицима која нису повезана с том банком. Чланом 2. став 24. под 2) Закона прописано је да су, између осталих, запослени у банци, лица повезана с банком.

Циљ одредбе члана 37. Закона је да онемогући Банци, да лицу повезаном са банком, одобри повољније услове за депозитне и кредитне послове као и за друге послове које обавља у складу са законом. Сагласно ставу Министарства финансија, зајам за набавку огрева, зимнице и уџбеника не представља кредитни посао, и одобравање овог зајма запосленима није забрањено с аспекта примене одредбе члана 37. Закона.

3. Одредбама члана 26. Закона прописано је, између осталог, да банка **може стећи сопствене акција** из средстава која потичу из добити банке уз услов да су их акционари банке понудили у секундарној продаји, а продајом тих акција другим лицима нанела би се знатна штета акционарима банке.

Тачком 26. у ставу 1. одредбом под 4) Одлуке о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења за оснивање банке и дозволе за рад банке, као и појединих одредаба које се односе на давање сагласности Народне банке Србије („Сл.гласник РС“ бр. 51/2006), прописано је да банка уз захтев који садржи разлоге за давање претходне сагласности за стицање сопствених акција поред прописаних података подноси и изјаву председника извршног одбора банке да нераспоређену добит из претходне године банка није искористила у делу који се користи за стицање сопствених акција.

На основу наведеног, Банка не може средства која потичу из нераспоређене добити за текућу годину искористити за стицање сопствених акција. Наиме, у складу са одредбама члана 66. став 1. одредба под 3) Закона, у надлежности је Скупштине Банке да усвоји

годишњи рачун банке и донесе одлуку о употреби и распоређивању остварене добити. У надлежности је извршног одбора банке, како је прописано у члану 76. ставу 2. у одредби под 1) Закона , да извршава између осталог одлуке Скупштине банке, што представља основ за давање наведене изјаве председника извршног одбора банке.

4. Мишљења смо, имајући у виду надлежност **Одбора за праћење пословања банке** из члана 80. Закона , да не постоје сметње да исти Одбор истовремено врши и функцију одговарајућег одбора за ревизију повезаних правних лица која послују у Републици Србији.

5. Чланом 133. став 3. тачка 4) Закона , прописано је, да је **банка којој се припаја друга банка** дужна да Народној банци Србије уз захтев за давање сагласности за припајање достави анализу економске оправданости припајања израђену на основу последњих извештаја које су банке доставиле у складу са чланом 51. овог закона. Упутством о извештајима банака („Сл. гласник РС“ бр. 57/06, 88/06 и 56/07) прописани су начин, форма и рокови извештавања банке о појединачним показатељима њеног пословања у вези са управљањем ризицима, као и садржина и облик извештаја о пословању које су банке дужне да достављају НБС у вези са применом члана 51. Закона . Банка којој се припаја друга банка израђује анализу економске оправданости, на основу последњих достављених извештаја Народној банци Србије прописаних наведеним Упутством, у односу на дан подношења захтева.

Банка може уговорити датум припајања након последњих достављених извештаја прописаних чланом 51. Закона у ком случају доставља прописане извештаје, израђене са стањем на дан припајања.

На пример, уколико се захтев подноси после 30.9.2007.године, датум припајања може бити 30.9.2007. г., али анализа економске оправданости припајања мора бити израђена на основу последњих извештаја које су банке доставиле у складу са чл.51.Закона , што значи са стањем на дан 30.6.2007. г. или на дан 30.9.2007. г. уколико су извештаји достављени Народној банци са тим стањем.

6. У случају статусне промене, свако правно лице које учествује у статусној промени дужно је да састави ванредни финансијски извештај у складу са чл. 379 Закона о привредним друштвима („Сл. Гласник РС“ бр.125/04) на дан који је утврђен у одлуци о промени, сагласно чл.24 став 3 Закона о рачуноводству и ревизији („Сл. Гласник РС“ бр.46/06) и да га достави Народној банци Србије - Дирекцији за регистре и принудну наплату у року од 60 дана од дана када је састављен, што прописује чл. 31 став 5 Закона о рачуноводству и ревизији.

На крају пословне године правно лице које је наставило са пословањем после статусне промене, односно које на дан 31.12. постоји у регистру привредних субјеката, саставља годишњи извештај који приказује финансијски положај и пословне промене у току целе пословне године. Тај годишњи финансијски извештај се саставља на начин из тачке 7. Одлуке о ближим условима и начину пријема, контроле и обраде финансијских извештаја и давања података из тих извештаја („Сл. Гласник РС“ бр.116/06), што значи да треба да

обухвати и податке које се односе на правна лица која су статусном променом престала да постоје и да податке прикаже обједињено за цео извештајни период, у нето износу – после пребијања резултата пре и после статусне промене.

У складу са чл. 24 став 4. Закона о рачуноводству и ревизији, пословне промене код правног лица које престаје статусном променом, а које настану у периоду између дана билансирања из ванредног финансијског извештаја и дана уписа статусне промене у регистар Агенције за привредне регистре, могу се књижити или у пословним књигама тог правног лица (које престаје статусном променом) или у пословним књигама правног лица које наставља после статусне промене, што орган управљања утврђује одлуком о промени (орган управљања може донети одлуку о клаузули рачуноводствене ретроактивности).

Значи, обавеза правног лица које губи правни субјективитет да доставља финансијке извештаје Народној банци Србије у складу са Законом о рачуноводству и ревизији престаје након што то правно лице достави ванредни финансијски извештај састављен на дан који је утврђен у одлуци у статусној промени.

Међутим, у складу са одредбом чл.129.ст 1.тачка 3 Закона, дозвола за рад банке престаје статусном променом банке. Статусна промена је спроведена уписом у регистар привредних субјеката, те стога банка која се припаја другој банци доставља Народној банци Србије – Сектору за контролу пословања банака извештаје прописане Законом све док поседује дозволу за рад, значи све до момента брисања у Агенцији за привредне регистре.

7. Банка мора банку која јој се припаја потпуно интегрисати у свој систем најкасније са датумом уписа статусне промене у Агенцији за привредне регистре.

8. Банка не може стећи 20% или више капитала привредног друштва које није из финансијског сектора иако то улагање не прелази 10% капитала банке. Наиме, подређена друштва банке могу бити само лица у финансијском сектору сагласно члану 124. став 2. Закона. Уколико би банка имала учешће од 20% у капиталу привредног друштва које није из финансијског сектора, она би имала знатно учешће, па би то правно лице било придружено односно подређено друштво банке, а што је супротно напред наведеној одредби;

-имајући у виду напред наведено, **банка не може бити једини оснивач друштва које није из финансијског сектора**, обзиром да банка не може у лицу које није у финансијском сектору имати ни знатно ни контролно учешће, на начин дефинисан чланом 2. Закона;

-појам подређених друштава је дефинисан чланом 2. Закона и не ограничава се на лица у финансијском сектору, али банка може имати подређено друштво само у финансијском сектору.

9. Члановима 46. до 49. Закона, детаљно је уређена банкарска тајна, а посебно: који се подаци сматрају **банкарском тајном**, која су лица у обавези да чувају банкарску тајну,

изузеци од чувања банкарске тајне, као и поступање са подацима који представљају банкарску тајну.

Одредбом члана 47. Закона прописано је да банка и чланови њених органа, акционари и запослени у банци, спољни ревизор и друга лица због природе посла који обављају имају приступ подацима који се сматрају банкарском тајном, не могу те податке саопштавати трећим лицима ни користити их противно интересу банке и њених клијената, нити могу трећим лицима омогућити приступ тим подацима.

У складу са чланом 11. Закона, оснивачи (акционари) банке могу бити домаћа и страна правна и физичка лица. Ако је акционар страно правно лице – страна банка, на пример, она има обавезу чувања банкарске тајне као и друга лица која због природе посла који обављају имају приступ подацима који се сматрају банкарском тајном.

Измештање базе података на централни сервер који се налази ван територије Републике Србије, не сме да отежа испуњавање обавеза према клијентима и надзорном органу, нити да омета ефикасну супервизију надзорног органа. Наиме, на захтев надзорног органа, банка је обавезна да тражену информацију, одмах достави, односно да је учини доступном.

Имајући у виду наведено, мишљења смо да је измештање базе података на централни сервер у иностранство могуће уколико се обезбеди заштита свих података који се сматрају банкарском тајном у складу са позитивним прописима и уколико такво поступање не доводи у питање могућност надзорног органа да благовремено добије све потребне информације.

10. Чланом 83. став 2. Закона, прописано је да руководиоца организационе јединице у чијем делокругу је **контрола усклађености пословања банке** именује и разрешава управни одбор банке, а ставом 4. истог члана Закона прописано је да руководилац те организационе јединице и запослени у тој организационој јединици независни су у свом раду и обављају искључиво послове из става 3. тог члана.

Тачком 4. став 1. Одлуке о начину и условима идентификације и праћења ризика усклађености пословања банке и управљања тим ризиком („Сл. гласник РС“, бр. 86/2007) прописано је између осталог, да је банка дужна да својим актима нарочито уреди функцију и одговорност Организационе јединице и мере које јој обезбеђују независност, а тачком 5. став 1. исте Одлуке прописано је да банка образује Организациону јединицу тако да њена величина, организациона и квалификациона структура одговарају величини банке, односно обиму и врсти послова које банка обавља, а број и структура запослених у Организационој јединици треба да буду такви да омогућавају да се ризиком усклађености пословања банке управља ефикасно.

Имајући у виду наведено, неспоран је значај и потпуна организациона и функционална самосталност ове организационе јединице банке. Ипак, уколико су руководилац организационе јединице у чијем делокругу је контрола усклађености пословања банке и запослени у тој организационој јединици независни и обављају

искључиво послове идентификације и праћења ризика усклађености пословања банке и управљања тим ризиком, мишљења смо да би таква организација Compliance-а била у складу са Законом.

11. Чланом 46-49. Закона уређено је питање банкарске тајне, тј. који се подаци сматрају банкарском тајном (члан 46. Закона), лица која су обавезна да чувају банкарску тајну (члан 47. Закона), изузеци од чувања банкарске тајне (члан 48. Закона), као и поступање с подацима који представљају банкарску тајну (члан 49. Закона). Сагласно члану 48. став 2. Закона, банка има право да податке који представљају банкарску тајну саопшти, између осталог, јавном тужиоцу,

Чланом 20. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Сл. гласник РС“ бр.97/2008), прописано је да јавни тужилац може наредити банкарској или другој финансијској организацији да Јединици за финансијске истраге достави податке о стању пословних и личних рачуна и сефова власника.

У складу са наведеним, сматрамо да је Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, прописан начин добијања података који представљају банкарску тајну, односно дато је овлашћење јавном тужиоцу за тражење тих података, а што је у складу и са напред наведеним чланом 48. став 2. Закона. Изнето не утиче на овлашћивање одређене особе за достављање података Јединици за финансијске истраге, на напред наведени, законом прописани начин.

12. Питање банкарске тајне уређено је одредбама члана 46-49. Закона. Сагласно одредбама члана 48. став 1. тачка 5) Закона, обавеза чувања банкарске тајне не постоји ако се подаци саопштавају регулаторним телима у Републици Србији ради обављања послова из њихове надлежности.

Агенција за борбу против корупције јесте регулаторно тело у Републици Србији. Мишљења смо да одговор на питање да ли и на који начин прикупљање података од банака, који се сматрају банкарском тајном, спада у обављање послова из надлежности Агенције за борбу против корупције треба затражити од министарства Владе Републике Србије надлежног за давање мишљења у вези са применом одредаба Закона о Агенцији за борбу против корупције.

13. Измена одредаба из **члана 75. став 3. Закона** представља „сужавање примене принципа четворо очију“ у смислу да овај принцип мора бити примењен само при закључивању правних послова и предузимању правних радњи из делокруга извршног одбора.

14. Циљ новоуведене **надлежности управног одбора** из тачке 16а. став 3. члана 73. Закона јесте да се обезбеди подела дужности, надлежности и одговорности запослених на начин којим се спречава сукоб интереса и обезбеђује транспарентан и документован процес доношења и сповођења одлука. Управни одбор, утврђује унутрашњу организацију, односно организациону структуру банке доношењем акта, којим ће утврдити принципе организације банке у организационе јединице, затим ниво и кординацију руковођења као и основне принципе којима се обезбеђује подела дужности, надлежности и одговорности

запослених на начин којим се спречава сукоб интереса и обезбеђује транспарентан и документован процес доношења и спровођења одлука, док извршни одбор спроводи ове принципе утрђујући попис основних послова, односно главних одговорности по организационим јединицама (операционализује акт управног одбора).

Како Законом није прописан минимум обавезних елемената политике зарада, то је, надлежност управног одбора, да сам утврди оквире политике зарада и осталих примања запослених у банци, имајући у виду пословну политику и стратегију банке, односно остварене резултате у пословању.

15. Банка, зависно од обима и сложености послова одлучује о броју својих организационих јединица али управљање ризицима мора да буде самостално и независно у обављању тих послова. При том сам облик организовања активности управљања ризицима, у организациону јединицу, није од утицаја на наведено.

16. У складу са иницијативом банака и Удружења банака Србије у вези са применом Базел II стандарда, а уважавајући примедбе о потреби значајнијих улагања у ИТ системе и људске ресурсе, као и времену неопходном за прилагођавање пословних процеса банака новом регулаторном оквиру, Народна банка Србије је одлучила да се иницијално планирани рок за пуну примену тих стандарда одложи са 1. јануара 2011. на 31. децембар 2011. године, уз пробни период извештавања у складу са новим регулаторним оквиром на дан 30. септембар 2011. године.

У складу са тим, већ од трећег квартала ове године, односно од 1.7.2011. године, а не тек у 2012. години, банке треба да буду спремне за имплементацију нових стандарда, односно да се усагласе са изменама и допунама Закона о банкама.

Банке су обавезне да донесу она усаглашена акта на која добијају сагласност Народне банке Србије најкасније до рока утврђеног Законом, након чега ће приступити доношењу и осталих својих унутрашњих аката за које није потребна наведена сагласност.

17. Чланом 73. став 3. тачка 12) Закона, прописано је, између осталог, да Управни одбор утврђује стратегију и политике за управљање ризицима а чланом 76. став 2. тачка б) Закона, је прописано да извршни одбор спроводи стратегије и политике за управљање ризицима.

Мишљења смо да АЛКО одбор може доносити одлуке којима операционализује свој рад, односно може налагати банци спровођење мера које доприносе адекватнијем и независнијем управљању ризицима које прати, под условом да тиме не преузима послове из надлежности напред наведених органа банке, и да су ти послови утврђени актима банке.

II. Одлука о управљању ризицима банке („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 63/2008 и 112/2008)

1. Тачком 24. став 3. Одлуке о управљању ризицима банке прописано је да **Управни одбор банке врши надзор над разврставањем пословних активности** банке. Управни одбор банке врши надзор над разврставањем пословних активности у складу с

овлашћењима и одговорностима дефинисаним чланом 73. став 2. Закона о банкама („Сл. гласник РС“ бр. 107/2005), којим је прописано да је Управни одбор банке одговоран за успостављање јединственог система управљања ризицима у банци и за надзор над тим системом, а дужан је и да обезбеди да извршни одбор банке идентификује ризике којима је банка изложена, као и да контролу тих ризика врши у складу са одобреним политикама и процедурама. С обзиром на поменута овлашћења, укључујући и надлежности из става 3. члана 73. Закона о банкама, улога Управног одбора састоји се у потврђивању (одобравању) извршеног разврставања линија пословања, које је претходно утврдио Извршни одбор банке.

Нове активности и производи из тачке 24. став 2. алинеја трећа Одлуке о управљању ризицима банке се односе на нове врсте активности које банка започиње да обавља, тј. нове производе које укључује у понуду, при чему се подразумева да је реч о активностима односно производима који по свом карактеру припадају пословима које банка може обављати у складу са чланом 4. Закона о банкама.

2. Тачком 23. Одлуке о управљању ризицима, прописана је, између осталог, обавеза банке да идентификује догађаје који представљају изворе **оперативног ризика** и да их класификује у категорије према обрасцу – Прилог 1 који је саставни део одлуке.

Тачком 24. ове одлуке, између осталог, прописана је обавеза банке да у складу са својом организацијом и делатношћу прати категорије догађаја из тачке 23. ове одлуке по пословима тј. линијама пословања прописаних у тачки 24. и врши њихово разврставање према обрасцу - Прилог 2 који је саставни део одлуке.

Обавеза је Банке да унапред изврши идентификацију догађаја који представљају извор оперативног ризика, да их класификује и прати по линијама пословања као и да их разврстава на прописани начин.

3. План за обезбеђење континуитета пословања и План пословања у случају настанка непредвиђених догађаја из тачке 27. Одлуке о управљању ризицима банке, треба да омогући несметано и континуирано функционисање свих значајних система и процеса банке, као и ограничавање губитака у ванредним ситуацијама. Овим плановима, између осталог, утврђују се техничке и организационе мере за поновно успостављање пословања банке у што краћем року, као и начин обављања свих видова комуникација који ће се користити у ванредним ситуацијама и они подразумевају опремљену локацију за опоравак од катастрофе. Наведене планове банка је дужна да периодично тестира ради процене њихове ефикасности и адекватности.

4. Тачком 11. став 3. Одлуке о управљању ризицима банке, је прописано „да би умањила кредитни ризик и могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке због неизвршавања обавеза дужника према банци – банка може доспело потраживање да уступи правном лицу у Републици Србији које се претежно бави финансијском делатношћу у тој републици, под условом да је покушала да га наплати од дужника, при чему банка и ово правно лице не могу бити повезана лица у смислу закона

којим се уређују банке, нити банка може то потраживање истовремено уступити већем броју правних лица.“

Према изнетом, једино под напред наведеним условима прописаним Одлуком о управљању ризицима, који се тичу доспелости потраживања (које је покушано да се наплати) као и услова које мора да испуњава правно лице, коме се преноси потраживање (регистровано и бави се финансијском делатношћу у земљи и није повезано са банком), могу се уступити предметна потраживања.

5. Тачком 17. став 1. алинеја седма Одлуке о управљању ризицима, је прописано, између осталог, да у укупну изложеност банке према једном лицу или према групи повезаних лица не улазе потраживања обезбеђена безусловним гаранцијама плативим на први позив банака које су према последњем рангирању које су извршили Standard&Poog's или Fitch–IBCA рангиране с најмање BBB, или које је извршио Moody's - с најмање Baa3, али не и безусловним гаранцијама које је издала банка која је већински акционар банке, односно банка из исте банкарске групе, изузев ако постоји претходна писмена сагласност Народне банке Србије коју она даје ако банка достави списак важећих гаранција и одлуку којом се управни одбор банке обавезује да ће банка активирати поменуте гаранције и ако износ важећих гаранција не прелази четвороструки износ капитала банке у моменту издавања гаранција.

Да би Народна банка Србије, дала сагласност из напред наведене тачке, без обзира да ли је банка која је већински акционар банке, односно банка из исте банкарске групе издала гаранцију или контрагаранцију, поред других прописаних услова, битно је да ово средство обезбеђења има карактеристике неопозивости и безусловности. Народна банка Србије у сваком конкретном случају, процењује да ли предметно средство обезбеђења садржи чврсту обавезу већинског акционара банке односно банке из исте банкарске групе, да ће преузете обавезе реализовати тачно онако како је назначено, односно процењује да због преузете обавезе плаћања у корист банке коју контролише Народна банка Србије, не постоји ризик који настаје из основног посла за банку са седиштем у Републици Србији.

III. Одлука о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Сл. гласник РС“,бр.129/2007, 63/2008, 104/2009 и 30/2010) – у даљем тексту: Одлука о класификацији.

1. Банка је дужна да својим актима **уреди поступке формирања и континуираног ажурирања кредитног досијеа** за сваког дужника, који треба да садржи потпуне, истините и рачунски тачне податке за процену могућности наплате потраживања од тог дужника. У складу са тачком 15. став 5. Одлуке о класификацији, досије дужника који је физичко лице, поред осталог мора да има ажурне податке о запослењу и заради или пензији тог дужника у последња три месеца које је издао и оверио послодавац (исплатни листић) са изјавом да се могу користити за проверу плаћених пореза и доприноса, а ако је дужник порески обвезник у смислу закона којим је уређен порез на доходак грађана - досије садржи и податке које је дужник доставио Пореској управи а односе се на остварени годишњи приход запосленог. Осим исплатног листића, као доказ о запослењу и

заради може се користити и било који други документ, издат и оверен од стране послодавца, а који садржи податке о висини зараде пре и после одбитка пореза и доприноса који се из ње исплаћују, за последња три месеца, као и број рачуна запосленог и назив банке код које је тај рачун отворен, а на који се врши уплата зараде, у ком случају, такође, дужник мора дати изјаву да се такав документ може користити за проверу плаћених пореза и доприноса.

Када су у питању подаци о финансијском стању дужника-физичког лица, динамику ажурирања кредитног досијеа, у периоду после одобравања односно током отплате кредита, банка сама утврђује својим интерним актима, тако да што адекватније процењује и управља кредитним ризиком.

2. Тачком 3. став 3. Одлуке о класификацији, прописано је да статус неизмиривања обавеза дужника који су предузетници, пољопривредници и физичка лица банка је дужна да утврди и искаже на нивоу појединачног потраживања или на нивоу свих потраживања према једном дужнику. У складу са изнетим, банка може да се определи да ли ће статус неизмиривања обавеза напред наведених дужника утврдити и исказати на нивоу појединачног потраживања или на нивоу свих потраживања од једног дужника.. Термини „на нивоу свих потраживања према једном дужнику“ и „за сва потраживања од истог дужника“ из тачке 3. став 3. и став 4. Одлуке о класификацији, имају исто значење.

3. Уредност у измиривању обавеза дужника према банци посматра се у току последњих 12 месеци, осим за нове дужнике банке, а сходно тачки 15. став 1. алинеја четврта Одлуке о класификацији.

4. Под адекватним средством обезбеђења у смислу тачке 11. став 3. одредба под 1) Одлуке о класификацији сматра се јемство, ако постоји финансијска способност и спремност јемца да гарантује измирење потраживања банке, при чему јемац обезбеђује предметна средства обезбеђења.

5. Под категоријом из тачке 11. став 6. Одлуке о класификацији, се подразумевају категорије из тачке 6. ове Одлуке, а не подкатеорије утврђене актима банке. У категорију А може бити класификовано потраживање које испуњава критеријуме за класификацију у категорију Б, ако је то потраживање обезбеђено адекватним средством обезбеђења, нпр. хипотеком.

6. Под термином „билансна сума“, а везано за утврђивање „**групе малих потраживања**“ из тачке 18. став 2. Одлуке о класификацији, подразумева се билансна сума у нето износу јер је то мерило величине банке.

7. Тачка 11. став 3. одредба под 2. Одлуке о класификацији прописује услове под којима се хипотека на непокретности **сматра адекватним средством обезбеђења** потраживања у односу на дужника који је правно лице, предузетник, пољопривредник и физичко лице.

Хипотека се третира у складу са Законом о хипотеци („Сл. гласник РС“ бр. 115/2005), по коме ради обезбеђења једног потраживања хипотека може да оптерети више

непокретности, без обзира да ли припадају једном или различитим власницима. Неопходно је једино да вредност непокретности на којима је установљена хипотека према процени овлашћеног процењивача, није мања од укупне висине потраживања банке и других потраживања обезбеђених заложним правом вишег реда првенства на истој непокретности.

8. Досије дужника који је физичко лице садржи податке прописане у тачки 15. став 5. Одлуке о класификацији. Мишљења смо, да Банка осим исплатног листића, као доказа о запослењу и заради, може да користи и било који други документ издат и оверен од стране послодавца, који садржи податке о висини зараде пре и после одбитка пореза и доприноса који се из ње исплаћују, за последња три месеца, као и број рачуна запосленог и назив банке код које је тај рачун отворен, а на који се врши уплата зараде, у ком случају, такође, дужник мора дати изјаву да се такав документ може користити за проверу плаћених пореза и доприноса. Такође, Банка за оцену кредитне способности дужника може узети у обзир и приход који дужник остварује од непокретности на основу уговора о издавању непокретности у закуп или подзакуп, као и остале односно друге приходе у смислу закона којим се уређује опорезивање дохотка грађана (уговор о делу, чланство у управном одбору и др. одборима правног лица и др.), под условом да ови приходи представљају новчани прилив на рачун дужника за последња три месеца, да је дужник по наведеним основима порески обвезник, као и да проистичу из уговора чије се временско важење подудара са периодом коришћења одобреног кредита. У вези с наведеним, кредитни досије дужника треба да садржи документацију која јасно и недвосмислено указује на испуњеност наведених услова.

9 Чланом 11. Закона о чеку („Службени лист ФНРЈ“, број 105/46, „Службеном лист СФРЈ“, бр. 12/65, 50/71, 52/73 и „Службени лист СРЈ“, бр. 46/96), је прописано да се чек плаћа по виђењу и не вреди као чек исправа у којој би доспелост била друкчије назначена. Чланом 12. истог Закона, је прописано, између осталог, да чек који се има платити у нашој земљи мора се трасату поднети на исплату, и то рачунајући од дана издања у року од осам дана ако је место издања и плаћања у нашој земљи једно исто; а у року од петнаест дана ако су то различита места.

Сагласно наведеном, **чекови грађана** не могу се користити као средство обезбеђења по кредитима физичких лица, већ се искључиво користе као платежно средство, и могу бити плативи само по виђењу у напред прописаном року.

10. Тачком 13. став 3. Одлуке о класификацији прописано је да се **доцња у наплати потраживања** изузетно рачуна према накнадно уговореном датуму доспећа ако је, између осталих, испуњен услов да су при продужењу рока наплате потраживања уговорени најмање месечни обрачун и наплата камате, што значи да обрачун и наплата камате не може да се врши за период дужи од месец дана.

11. Један од услова да се **потраживање сматра реструктурираним**, а самим тим и да се на њега не примењују одредбе тачке 13. став 1. и 2. Одлуке о класификацији јесте и да након извршеног првог реструктурирања потраживања дужник најмање шест месеци, односно

шест узастопних периода према уговореном плану отплате, своје обавезе измирује с доцњом не дужом од 60 дана. Уколико овај, а и остали услови предвиђени тачком 13. став 4. ове Одлуке -- нису задовољени у моменту класификације потраживања, на потраживање се не примењује изузеће прописано наведеним ставом.

12. У складу са тачком 13. став 3. Одлуке о класификацији, изузетно од ст. 1. и 2. ове тачке, **доцња у наплати потраживања** рачуна се према накнадно уговореном датуму доспећа ако, између осталог, продужење рока наплате потраживања није проузроковано погоршањем финансијског стања, односно кредитне способности дужника, већ текућим потребама финансирања његове пословне активности, при чему се под тим погоршањем нарочито подразумева погоршање финансијских показатеља прописаних овом Одлуком и критеријума утврђених интерним моделом банке за процену кредитног ризика. У складу са тачком 17. став 2. ове Одлуке, интерни модел за процену кредитног ризика, између осталог треба да јасно утврди различите нивое рангирања потраживања на основу финансијског стања, уредност у измиривању обавеза, као и других података важних за процену ризичности пласмана. Сходно наведеном, уредност у измиривању обавеза (кроз интерни модел за процену кредитног ризика) је један од критеријума за оцену погоршања финансијског стања односно кредитне способности дужника.

13. Под **већим делом билансних потраживања** од дужника из тачке 13. став 4. Одлуке о класификацији подразумева се више од половине билансних потраживања од дужника. Треба имати у виду одредбу тачке 12. став 1. ове Одлуке, према којој се сва потраживања од истог дужника класификују у једну категорију, која се одређују на основу потраживања које је најнеповољније класификовано, изузев потраживања која су обезбеђена на начин утврђен у тачки 11. исте Одлуке .

14. Адекватан **програм финансијске консолидације** дужника из тачке 13. став 4. Одлуке о класификацији подразумева мере консолидације које су усмерене на отклањање узрока који су довели до погоршања финансијског стања дужника, које су донете од стране овлашћених органа а које недвосмислено упућују на то да ће обавезе по реструктурираним потраживањима у целости бити измирене.

15. Ванбилансна изложеност према Народној банци Србије и Републици Србији као и ванбилансна изложеност према клијентима где банка има безусловну гаранцију плативу на први позив од стране Народне банке Србије и Републике Србије не подлеже обавези класификације.

16. Када изложеност банке према физичком лицу постоји само по основу Уговора о **дозвољеном прекорачењу на текућем рачуну**, потребно је да његов досије садржи и извештај Кредитног бироа, а у циљу провере платежне моћи дужника и сагледавања његове задужености по основу кредита и позајмица узетих од других банака.

17. Тачком 13. став 1. Одлуке о класификацији утврђено је да се доцња у наплати потраживања **рачуна за износ потраживања који је материјално значајан**. Тачком 3. став 2. ове Одлуке утврђено је да се под материјално значајним износом подразумева износ већи од 1% појединачног потраживања банке од дужника који је физичко лице,

предузетник или пољопривредник, али не мањи од 1.000 динара, односно 2,5% појединачног потраживања банке од дужника који је правно лице, али не мањи од 10.000 динара. Уколико износ потраживања по основу провизије из платног промета испуњава претходно наведене услове, исти се сматра материјално значајним.

18. Тачком 7. став 5. Одлуке о класификацији прописано је да се потраживања од дужника **који је основан са посебном наменом**, односно за реализацију унапред утврђеног пројекта класификују, између осталог, на основу континуираног праћења реализације пројекта који се финансира, као и да Банка својим унутрашњим актима утврђује методологију процене могућности дужника да на основу пројекта оствари адекватне токове готовине и начин праћења реализације пројекта. С тим у вези, уколико је на основу континуираног праћења реализације пројекта утврђено такво одступање од иницијално планиране реализације пројекта, које смањује могућност извршавања обавезе дужника према банци по уговореној динамици и условима отплате кредита, ради се о знатном одступању од иницијално планиране реализације пројекта.

19. У случају **потраживања од дужника који је основан с посебном наменом**, односно за реализацију унапред утврђеног пројекта, иницијална класификација утврђује се на начин прописан тачком 7. став 5. Одлуке о класификацији, односно на основу критеријума благовремености и процене могућности дужника да на основу тог пројекта оствари адекватне токове готовине који обезбеђују благовремено измиривање обавеза по уговореној динамици отплате кредита. Уколико је то потраживање обезбеђено првокласним или адекватним средством обезбеђења (према условима прописаним тачком 11. Одлуке о класификацији), иницијална класификација ових потраживања се може побољшати. Међутим, у случају када је потраживање обезбеђено хипотеком над објектом чија се изградња финансира, што је најчешће случај код финансирања пројеката, а имајући у виду да је могућност дужника да уредно измирује обавезе условљена искључиво новчаним токовима које генерише та непокретност, иста непокретност се не може третирати као адекватно средство обезбеђења. Ово имајући у виду да и уредно измиривање обавеза дужника и наплата из средстава обезбеђења у случају неизмиривања обавеза тих дужника зависе искључиво од новчаних токова које генерише иста непокретност. Самим тим хипотека над објектом чија се изградња финансира не умањује изложеност кредитном ризику дужника.

20. Начин обрачуна токова готовине прописан је тачком 7. став 6. Одлуке о класификацији. Такође је утврђено да је за оцену финансијског стања и кредитне способности дужника **потребно сагледати солвентност, ликвидност и профитабилност**, а што је нарочито важно да би се финансијско стање банака и осигуравајућих кућа оценило као задовољавајуће.

21. Сходно Одлуци о класификацији, класификација потраживања се врши најмање тромесечно са стањем пласмана на одређени пресечни датум, па се и критеријуми за класификацију потраживања, прописани тачком 7. ове одлуке, примењују на све пласмане који се налазе у кредитном портфолију Банке, са датумом вршења класификације.

22. Тачком 13. став 3. Одлуке о класификацији је прописано да, изузетно од ст. 1. и 2. ове тачке, доцња у наплати потраживања рачуна се према накнадно уговореном датуму доспећа ако, између осталог, продужење рока наплате потраживања није проузроковано погоршањем финансијског стања, односно кредитне способности дужника, већ текућим потребама финансирања његове пословне активности, при чему се под тим погоршањем нарочито подразумева погоршање финансијских показатеља прописаних овом Одлуком и критеријума утврђених интерним моделом банке за процену кредитног ризика. У складу са тачком 17. став 2. Одлуке о класификацији интерни модел за процену кредитног ризика, између осталог, треба јасно да утврди различите нивое рангирања потраживања на основу финансијског стања, уредности у измиривању обавеза, као и других података важних за процену ризичности пласмана. С тим у вези, подразумева се да је Банка примењујући интерни модел за процену кредитног ризика, код дужника који касне у отплати дуже од 90 дана, идентификовала погоршање финансијског стања, односно кредитне способности.

23. У складу са одредбама тачке 13. став 3. Одлуке о класификацији, ако дужник, након продужења рока наплате, измирује своје обавезе према Банци с доцњом дужом од 60 дана, доцња у наплати потраживања се рачуна према првобитном датуму доспећа, а не према накнадно уговореном датуму доспећа потраживања.

24. У складу са тачком 13. став 3. Одлуке о класификацији, Банка користи завршни финансијски извештај и периодичне финансијске извештаје дужника за последњих годину дана од дана вршења процене да би утврдила да ли је продужење рока наплате потраживања проузроковано погоршањем финансијског стања, односно кредитне способности дужника. На тај начин Банка утврђује да ли је испуњен један од услова да би се доцња рачунала према накнадно уговореном датуму доспећа.

Класификација потраживања се врши, између осталог, по основу оцене финансијског стања и кредитне способности дужника и то на основу завршних финансијских извештаја.

25. Имајући у виду да се накнадним одобравањем грејс периода мења динамика отплате кредита, односно продужава рок наплате потраживања, то се доцња у наплати потраживања рачуна према накнадно уговореном датуму доспећа само ако су испуњени услови из тачке 13. став 3. Одлуке о класификацији.

26. Тачком 13. став 4. Одлуке о класификацији, је прописано између осталог, да се под реструктурираним потраживањем **сматра ново потраживање** уређено уговором ако су њиме замењена сва билансна потраживања од дужника, односно њихов већи део и ако су, због погоршања његовог финансијског стања, битно промењени услови под којима је то потраживање одобрено и истовремено усвојен адекватан програм финансијске консолидације дужника. Под предметним прописаним „уређењем уговором“ подразумева се сагласност воља, али Народна банка Србије није прописом прецизирала, да ли се та сагласност постиже новим уговором или изменама односно допунама постојећег уговора. За класификацију таквог потраживања најважније је да потраживање испуњава услове за реструктурирање прописане овом Одлуком, при чему се измене односно допуне постојећег уговора, на исти начин и под истим условима, морају односити на сва потраживања која су предмет реструктурирања. Ово се, на пример, може спровести на основу јединствене

одлуке о реструктурирању кредитног одбора банке, којом се исти начин обухватају сва појединачна потраживања која су предмет реструктурирања. Ова одлука би се могла реализовати закључивањем оквирног уговора којим би се дужник и банка обавезали да закључе анексе појединих уговора у складу са условима утврђеним тим оквирним уговором.

27. Доцња у наплати потраживања се рачуна према новом датуму доспећа, уколико је испуњен један од услова, **који се примењује на реструктурирана потраживања**, прописан тачком 13. став 4. Одлуке о класификацији, да дужник након првог реструктурирања, најмање шест месеци односно најмање шест узастопних плаћања измирује своје обавезе с доцњом не дужом од 60 дана. Дакле, у периоду након шест месеци, односно након најмање шест узастопних плаћања од првог реструктурирања, доцња у наплати потраживања, ако су испуњени остали услови из тачке 13. став 4.ове Одлуке, се рачуна према новом датуму доспећа, а до тог периода према првобитном датуму доспећа.

Такође, сходно наведеном, банка осим месечног може уговорити и другачије ануитете отплате односно динамику плаћања која би подржала природу делатности клијената, ако је то предвидела својим интерним актима, и ако адекватно и ефикасно управља кредитним ризиком, с тим што се тако може продужити период сагледавања редовности измиривања обавеза.

IV. Одлука о адекватности капитала банке („Сл. гласник РС“,бр.129/2007 и 63/2008)

1. У складу са Одлуком о адекватности капитала банке, **дужник је дужан да обезбеди прилив у истој страној валути** односно са истим основом индексирања пре или у року доспећа тог потраживања (његове обавезе према банци), тако да на дан доспећа обавезе располаже средствима за измирење те обавезе.

Да би дужник имао усклађену девизну позицију, у смислу Одлуке о адекватности капитала банке, потребно је да његови очекивани приливи у страној валути или у динарима који су индексирани девизном клаузулом покривају најмање 80% његових обавеза у страној валути или у динарима који су индексирани овом клаузулом.

Банка је дужна да својим актима уреди начин утврђивања дужника који имају усклађену, односно неусклађену девизну позицију и да те акте примењује у састављању прописаних извештаја.

Уколико клијент банке не може да обезбеди потврду о висини зараде у истој страној валути у којој је индексирани кредит нити може да обезбеди другу врсту доказа (које банка прихвата као релевантан доказ о усклађености девизне позиције, у складу са својим процедурама), сматра се да клијент нема усклађену девизну позицију.

2. Тачком 17. став 2. Одлуке о управљању ризицима банке прописано је, између осталог, да се деривати којима се не тргује на берзанском тржишту укључују у обрачун показатеља

изложености банке према једном лицу или групи повезаних лица, у износу укупних трошкова замене (оригинална изложеност или збир текуће и потенцијалне кредитне изложености деривата, у зависности од метода који банка примењује за израчунавање износа тог деривата који се укључује у активу пондерисану кредитним ризиком, у складу с одлуком којом се уређује адекватност капитала).

У складу са тачком 23. став 2. Одлуке о адекватности капитала банке у активу пондерисану кредитним ризиком не укључују се уговори о страним валутама (деривати) којима се не тргује на берзанском тржишту чији је првобитни рок доспећа до 14 календарских дана.

Из наведеног произилази да се у извештајима ВИБ и ВИПЛ не приказују валутне „форвард“ и „своп“ трансакције чији је првобитни рок доспећа до 14 календарских дана, а да се валутне „форвард“ и „своп“ трансакције чији је првобитни рок доспећа преко 14 календарских дана приказују у поменутим извештајима у износу укупних трошкова замене.

Тачком 5. Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке прописано је да се не класификују оне ванбилансне ставке по основу којих је банка претежно изложена тржишном ризику и осталим врстама ризика различитим од кредитног ризика (ставке које улазе у књигу трговања у смислу одлуке којом се уређује адекватност капитала банке). Из наведеног произилази да се класификују само оне ванбилансне ставке по основу којих је банка претежно изложена кредитном ризику (ставке које не улазе у књигу трговања у смислу одлуке којом се уређује адекватност капитала банке).

Валутне „форвард“ и „своп“ трансакције које испуњавају услове из Одлуке о адекватности капитала за распоређивање у књигу трговања се не приказују у обрасцу КА4.

Валутне „форвард“ и „своп“ трансакције које не испуњавају услове из Одлуке о адекватности капитала за распоређивање у књигу трговања (деривати за заштиту ризика позиција банкарске књиге, под условом да је банка формално исказала намеру стицања тих деривата у смислу услова прописаних МРС 39 за хединг инструменте, у моменту њиховог стицања) приказују се у обрасцу КА4 само ако представљају нето финансијско средство банке у складу са МРС 39 (ако су потраживања банке према истом лицу по основу исте трансакције већа од обавеза) . Вредновање и евидентирање валутних „форвард“ и „своп“ трансакција се врши применом релевантних Међународних рачуноводствених стандарда у зависности од тога којој категорији финансијских средстава припадају.

3. Тачком 11. Одлуке о адекватности капитала банке је прописано да књига трговања садржи позиције у финансијским инструментима које банка држи с намером трговања, или ради заштите позиција у другим финансијским инструментима који се воде у тој књизи и за које не постоје ограничења да се њима тргује, нити постоје ограничења да се ове позиције заштите од ризика.

Да би се одређени финансијски инструмент искључио из књиге трговања по основу тога што служи за заштиту позиције у другом финансијском инструменту, потребно је да позиција која се штити испуњава услове за распоређивање у банкарску књигу у складу с тачком 14. Одлуке о адекватности капитала банке, као и да:

- постоји однос заштите који се квалификује за рачуноводство заштите у складу са МРС 39, параграф 88,
- инструмент заштите испуњава услове из МРС 39, параграфи 72-77,
- позиција која се штити испуњава услове из МРС 39, параграфи 78-84.

4. У складу с тачком 17. став 5 Одлуке о адекватности капитала банке, при обрачуна укупних послова банке деривати се исказују према номиналној или тржишној вредности финансијског инструмента који је предмет уговора. С тим у вези, наводимо да се у Прилогу 8 Упутства о извештајима банака у вези с показатељем адекватности капитала, капиталним захтевима и књигом трговања банке («Сл. гласник РС» бр. 59/2008) – у даљем тексту Упутство, у Извештају о дневном стању књиге трговања и укупним пословима банке (Обрасцу ДКТ), валутне своп трансакције приказују у износу номиналне вредности предмета уговора, тј. валуте чији износ остаје непромењен у току века трајања уговора, прерачунаном у динарску противвредност применом званичног средњег курса динара на дан састављања извештаја.

-У прилогу 3 Упутства, у Извештају о елементима књиге трговања банке (Обрасцу КТ) валутне своп трансакције се приказују у износу тржишне вредности уговора израчунате на начин прописан тачком 15. став 1 до 3 Одлуке о адекватности капитала банке. У колоне 4 (дуга позиција) и 5 (кратка позиција) Обрасца КТ, износи се уносе са позитивним предзнаком, а износ у колони 6 (укупно) се добија сабирањем износа из колоне 4 и 5.

И. Одлука о привременим мерама за очување финансијске стабилности у Републици Србији („Службени гласник РС“ бр. 116/08 и 12/09)- у даљем тексту: Одлука о привременим мерама.

1. Одлуком о привременим мерама је између осталог, предвиђена обавеза банке да НБС-Сектор за контролу пословања банака, благовремено обавештава о планираним превременим отплатама свих позајмица узетих из иностранства (кредити, депозити и сл.), с подацима о износу и разлогу за превремену отплату. Враћање преконоћног кредита према уговореном року доспећа, матичној компанији нема третман превременог, већ доспелог враћања позајмљених средстава, па у том смислу нема обавезе за обавештавање НБС-Сектора за контролу пословања банака о враћању предметних средстава.

2. Новом тачком 2а. Одлуке о привременим мерама је прописано да за потраживања од физичких лица која су одобрена и пуштена у течај после 1.01.2009. године, банка није дужна да примењује критеријум положеног учешћа или депозита мањег од 30% износа кредита за класификацију тог потраживања у најнеповољнију категорију Д. То значи, да за одобрене и пуштене у течај кредите физичким лицима после 1.01.2009. године, банке не морају, тражити од физичких лица полагање учешћа односно депозита али могу сагласно

својој пословној политици и даље условљавати давање предметних кредита уз полагање учешћа односно депозита физичких лица. У конкретном случају, имајући у виду изнето, банке ће поступати у складу са својом пословном политиком.

3. Услов за промену рачунања доцње у наплати потраживања банке сагласно тачки 2. Одлуке о привременим мерама, није конверзија потраживања у динаре, већ остали истом тачком наведени услови.

VI. Одлука о посебним мерама подршке финансијској стабилности земље („Сл. гласник РС“, бр. 34/09 и 36/09) – у даљем тексту: Одлука и Упутства о извештајима банака о извршавању обавеза из Одлуке о посебним мерама подршке финансијској стабилности земље („Сл. гласник РС“ 43/2009), у даљем тексту: Упутство

1. Изложеност банкарске групе, у складу са тачком 2. одредба под 2. Одлуке и тачком 2. одредба под 3. Упутства обухвата и износ преконоћних депозита.

2. У складу са тачком 2. одредба под 2. Упутства, Банка је дужна да најкасније у року од 15 дана од дана ступања на снагу овог упутства Народној банци Србије достави податке о коришћењима и отплатама реализованим закључно са 31. децембром 2008. године, по сваком кредиту појединачно, на прописаном орасцу КЗ-3Б.

Наведено би значило да је банка, која у року од десет дана од дана настале промене није Народној банци Србије поднела на евидентирање коришћења и отплате по кредитном задужењу, реализоване закључно са 31. децембром 2008. године (тачка 11. Одлуке о начину, роковима и обрасцима за евидентирање кредитних послова са иностранством, „Службени гласник РС“, бр. 9/2007, 24/2008, 120/2008 и 40/2009), дужна да те податке достави најкасније у року од 15 дана од дана ступања на снагу овог Упутства, сагласно тачки 5. Упутства.

3. Банка, чланица банкарске групе, у обавези је да Народној банци Србије, ради усаглашавања, достави податке о изложености те банкарске групе по одобреним кредитима, независно од тога да ли је конкретно кредитно задужење евидентирано преко те банке или преко неке друге банке у Републици Србији.

Образац КЗ-3Б, прописан поменутом Одлуком са подацима о реализацији коришћења, плану и реализацији отплате по евидентираном кредитном задужењу, Народној банци Србије доставља банка преко које је конкретно кредитно задужење евидентирано (тачка 8. став 3. Одлуке).

4. Изложеност банкарске групе пратиће се континуирано, сагледавати месечно, при чему ће се пад изложености, разлози пада, као и планиране активности дискутовати са Банком пре оцене испуњености услова за наставак учешћа Банке у Програму подршке финансијској стабилности земље.

5. Ради коришћења посебних мера из тачке 3. Одлуке, Банка се, између осталог, обавезује да ће дужницима омогућити измену услова отплате потраживања у складу с прописима и својим процедурама за управљање ризицима на начин прописан тачком 8. став 1. одредба под 1) алинеја друга Одлуке. Продужење рока отплате се омогућава за најмање дванаест месеци (ако је преостали рок отплате краћи од пет година) односно ако је продужење дуже од дванаест месеци за најмање петину преосталог рока отплате (ако је преостали рок отплате дужи од пет година). Банка може, дужницима омогућити измену услова отплате потраживања и на други начин и то тако да се месечна обавеза дужника умањи за најмање 20%. Месечни ануитети који доспевају морају бити умањени за најмање 20 % од претходних ануитета.

6. Одредбе тачке 7. и тачке 8 став 1. одредба под 1) алинеја друга Одлуке, може се применити и на рефинансиране кредите. У складу са тачком 9. Одлуке, банка може користити посебне мере подршке прописане овом одлуком од момента пријема обавештења НБС о испуњености услова из тачке 8. Одлуке.

7. Одлука није ставила ван снаге одредбе Одлуке о привременим мерама за очување финансијске стабилности у Републици Србији те банка може и даље поступати у складу са одредбама. Одлуке о привременим мерама.

8. Рачунање доцње у наплати потраживања према накнадно уговореном року доспећа, у складу са тачком 7. и тачком 8. став 1. одредба под 1) алинеја друга Одлуке и тачком 2. Одлуке о привременим мерама, може се применити и на случајеве рефинансирања дуговања клијената који долазе из других банака.

VII. Одлука о управљању ризиком ликвидности банке („Сл. гласник РС“ бр. 129/2007)

Тачком 11. Одлуке о управљању ризиком ликвидности банке, је прописано да ликвидна потраживања банке првог реда чине готовина и потраживања банке код којих је уговорено да доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности, при чему су ове позиције утврђене предметном тачком одлуке, док ликвидна потраживања другог реда чине остала потраживања банке, која такође доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна. Државни записи које емитује Влада Републике Србије, се евидентирају као хартије од вредности које се држе до доспећа, и спадају у ликвидна потраживања банке другог реда уколико доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности. Сврставањем ове позиције у ликвидна потраживања другог реда, не исказује се нижи показатељ ликвидности банке, јер ликвидна потраживања првог и другог реда доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности банке.